

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

I. DİN ŞÛRASI

TEBLİĞ VE MÜZAKERELERİ

(1-5 Kasım 1993)

(I)

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Yavuz ARGIT Bölümü	
Dem.No.	111243
Tas.No.	297.004 DİN.Ş

ANKARA - 1995

Diyamet İşleri Başkanlığı Yayınları	338
İlmî Eserler	63

Musahhihler : Ahmet GÜNAY
Yılmaz TARTAN
Adil YILDIRIM
Ahmet TORUN
Abdil AKTAŞ
Abdullah ŞAHİN
H. İbrahim KARAPINAR
Mehmet GÖKTEPE

95-06-Y-0003-338
ISBN: 975-19-1244-x
975-19-1246-6

© Diyanet İşleri Başkanlığı

Dizgi : Mustafa YEŞİLYURT
Arif YEĞİN – Yusuf GÖRGÜNOĞLU
Dizayn : Recep KAYA
Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığı
Derleme ve Yayın Şubesi Müdürlüğü
Tel: (0312) 435 52 73 – ANKARA
Baskı : Semih Ofset Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi Ticaret Ltd.Şti.
Büyük Sanayi 1. Cad. No: 74– İskitler / ANKARA
Tel: (0312) 341 40 75 (4 Hat) – Fax: (0312) 341 98 98

HİTÂBET VE İRŞÂD AÇISINDAN KUR'ÂN-I KERİM'DE SÖZ ÇEŞİTLERİ

Prof.Dr.İsmail Lütfi ÇAKAN
Marmara Ün.İlâhiyat Fak.Öğr. Üyesi.

Allah'a hamd, Rasûlüne salâtü selam ile sözlerime başlarım

Giriş

Hidâyet rehberi olarak gönderilmiş bulunan peygamberler tebliğ ve beyân görevlerini konuşarak yerine getirmişlerdir. Dolayısıyla onlar kendi milletlerinin diliyle konuşmuşlardır. **"Hangi millete peygamber gönderdiysek, onu ancak milletin diliyle gönderdik ki, her şeyi onlara apacık anlatsın"**(1) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir. Hiç kuşkusuz Peygamber Efendimiz için de aynı kâide geçerlidir. Kur'an-ı Kerim Arapça'dır ve Hz.Peygamber sürekli olarak Arapça konuşmuştur. Bunun gerekçesini de şu âyet-i kerime ortaya koymaktadır: **"Biz Kur'an'ı yabancı bir dil ile göndermiş olsaydık, muhakkak derlerdi ki; onun âyetleri niçin açık beyân olunmadı? Bu ne? Dil yabancı, muhâtab Arab!"**(2) Bilindiği gibi anlaşılır olmanın temel şartı, hatîb veya mürşid ile muhâtab arasında ortak ana dildir.

Öte yandan Kur'an-ı Kerim, Hz.Mûsa'dan başka, dilindeki rekâketten söz ederek; kendisine **"daha düzgün konuşan"** (3) bir yardımcı isteyen herhangi bir peygambere işâret etmemektedir.

Bu demektir ki, tebliğ ve irşâd için iyi kullanılan bir dil, düzgün bir konuşma önemlidir. Bundan daha önemlisi ise, görevin benimsenmesidir. Çünkü "gönülden gelen sözler, kulaktan izinsiz geçer, kalbi seçer". Samimiyetten uzak ve gönül'den yoksun konuşmalar, hitâbet tekniği açısından kusursuz bile olsalar, dinleyicileri ya hiç etkilemez ya da sadece konuşma olarak dikkat çeker fakat olumlu bir sonuç doğurmaz. "Güzel konuşma" bugün için bir san'attır. Ama onun asıl güzelliği ve kalitesi, taşıdığı özüdür yani konuşmanın samimiyetidir.

Bu temel tesbitin hemen yanubaşında, kabul etmek gerekir ki, farklı muhâtablara

(1) İbrahim (14), 4. Bu âyet Hz.Peygamber'in peygamberliğinin ulusal bir peygamberlik olduğu anlamına gelmez. Onun nübüvvetinin evrenselliği başka âyetlerde açıkça belirtilmiş bulunmaktadır.

(2) Fussilet (41), 44.

(3) Tâ-hâ (20), 27-32; el-Kasas (28), 34.

değişik vasıf ve üslûbta söz söylemek de yine bizzat tebliğ ve irşadın gereğidir. Her yerde ve herkese karşı aynı üslub kullanılamaz. Zira "her makâmın bir mekâli vardır". "Belâğat, muktezây-ı hâle göre ifâde-i merâmıda bulunmaktır."

İrşadda üslûb farklılığı konusunda, "(Kavlun faslun) hakkı bâtıldan ayıran söz" (4) niteliğiyle yüce kitabımız bize en güzel örnektir. Kur'an'da, Zâriyât sûresi'nin (51), 8. âyeti hariç, bütün âyetlerde "kavl" kelimesi, yerine ve muhatablarına göre değişik kelimelerle vasıflandırılmakta ve dolayısıyla irşadda "farklı sözlerin kullanılması gereği"ne dikkat çekilmektedir.

Gerekçe

Söz çeşitlerini Kur'an-ı Kerîm'den tetkik etmek, özelde irşad görevini yürütenlerin, genelde bütün Müslümanların sahip olmaları gereken ağızın genel karakter ve vasıflarını ortaya koymak bakımından büyük önem arz etmektedir. Zira Kur'an-ı Kerîm'de "mü'minlerin sözü"ne (5) ve münâfıkların konuşma üslublarından tanınabileceklerine (6) dikkat çekilmiş olması, Müslümanlara has bir ağız ve söz disiplininin ve hitâbet ve irşad eğitiminin bulunması gereğini hatırlatmaktadır.

Bu gerekçelerle ve fakat detaylı bir değerlendirmeye de gitmeden, konuyu özetle ortaya koymaya çalışacağım.

Mukaddes kitabımızda kavl kelimesinin, "ma'ruf", "sedîd", "belîğ", "leyyin", "kerîm", "meysûr" ve benzeri vasıflarla (7) nitelendirildiği görülmektedir. Şimdi sırasıyla bu âyetleri ve söz'ün yerine ve muhâtablarına göre hangi nitelik içinde bulunması gerektiğini tetkik edelim.

1. Kavl-i ma'rûf (قول معروف): [Güzel, meşru' söz]

لا تواعدوهن سرا إلا أن تقولوا قولا معروفا

"Güzel (meşru) söz söylemeniz müstesna, sakın onlara gizlice buluşma sözü (randevû) vermeyin." (8)

ولا توتوا السفهاء اموالكم التي جعل الله لكم قياما وارزقوهم فيها واكسوهم وقولوا لهم قولا معروفا.

"Allah'ın geçiminize dayanak kıldığı mallarınızı aklı ermezlere vermeyin. O mallarla onları yedinir, giydirin ve onlara güzel söz söyleyin". (9)

(4) Bk.et-Târık(86), 13.

(5) en-Nûr (23), 51.

(6) Bk. el-Bakara (2), 204, el-Münafıkûn (63), 4

(7) Azîm, sâbit, zûr, muhtelif kelimeleriyle vasıflandırılmış kavl'ler de bulunmakta ise de bunlar doğrudan doğruya konumuzu ilgilendirmedığı için burada söz konusu edilmemiştir.

(8) el-Bakara (2), 235.

(9) en-Nisa (4), 5.

يانساء النبي لستن كأحد من النساء إن اتقيتن فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي فى قلبه مرض وقلن قولا معروفا.

"Ey Peygamber hanımları!... Siz herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Eğer (Allah'dan) korkuyorsanız, sözü (yabancı erkeklere karşı) eğip bükerek söylemeyin ki, kalbinde hastalık bulunan kimse kötü ümide kapılmasın. Güzel (meşru) ve mütad sözler söyleyin..." (10)

واذا حضر القسمة أولوا القربى واليتامى والمساكين فارزقوهم منه وقولوا لهم قولا معروفا.

"(Miras payı olmayan) yakınlar, yetimler ve yoksullar miras taksiminde hazır bulunursa, ondan bunları da rızıklandırın ve onlara güzel söz söyleyin".(11)

طاعة وقول معروف فاذا عزم الامر فلو صدقوا الله لكان خيرا لهم

"Onların vazifesi itaat ve güzel sözdür. İş ciddiye bindiği zaman Allah'a sadâkat göstereceklerdi, elbette kendileri için daha hayırlı olurdu." (12)

Görüldüğü gibi bu beş âyette kavli-i ma'rûf, meşru' söz anlamındadır. Böylesine meşru ve ma'ruf bir sözün değeri bir başka âyette oldukça çarpıcı bir şekilde beyân buyurulmaktadır:

قول معروف ومغفرة خير من صدقة يتبعها أذى

"Güzel (meşru) söz ve hoşgörü, peşinden başa kakılan, gönül kırılan sadakadan daha iyidir."(13)

Kur'an-ı Kerim'de, emredilmesi veya tavsiye edilmesi gerekene ma'ruf; nehyi ve sakındırılması lâzım gelene de münker denilmektedir. Bu iki terim birbirinin tam zıddıdır. (14) Emr-i bi'l-ma'ruf, nehyi ani'l-münker bu gerçeğin formüle edilmiş şekli olmaktadır. "Gerçekten onlar, çirkin ve yalan bir söz söylüyorlar" (15) âyeti, ma'ruf sözün zıddının münker söz olduğunu kesinlikle belirlemektedir.

Meâllerini verdiğimiz âyetlerde güzel söz, kadın-erkek münâsebetlerinde yani beşerî ilişkilerde tavsiye edilmektedir. Bu noktada ma'ruf söz, bir anlamda da doğru, usûlüne uygun söylenen, me'lûf, mütad, anlaşılır, kırıcı olmayan, net ve açık, kötü düşünce ve ümidlere kapı açmayan, meşru sözdür. Bütün bu anlamları Hz.Peygamber'in "Allah'a ve ahiret gününe iman eden ya hayr söylesin ya da sükût eylesin" hadisindeki (16) "hayr" kelimesinde de görmek mümkündür.

1(0) el-Ahzâb (33), 32.

(11) en-Nisâ (4), 8.

(12) Muhammed (47), 21.

(13) el-Bakara (2), 263.

(14) Bk. el-A'raf (7), 157, et-Tevbe (9), 67, 71, 112, el-Hacc (22), 41.

(15) el-Mücâdele (58), 2.

(16) Buhârî, edeb 31, 85, rikak 23; Müslim, iman 74-75-77, lukata 14, Ebû Dâvûd, edeb 123, Tirmizî, birr 43, kıyâme 50; İbn Mâce, fiten 12; Dârimî, et'ime 11.; Ahmed b. Hanbel, V, 247, 412.

2. Kavl-i sedîd (قول سديد): [Doğru söz]

يا ايها الذين امنوا اتقوا الله وقلوا قولا سديدا

"Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin!" (17)

Doğru söz söylemekle yükümlü olanlar doğrudan Müslümanlardır. Yani Müslümanın sözünün doğru olması lâzımdır. "Aslı olan sözü söylemek" aslı olmayan ve yalan sözden kaçınmak hiç şüphesiz herkesten çok mü'minlere yakışmaktadır. Zira yalan ile iman bir arada barınmaz. Allah'dan korkup doğru söz söylenirse, sonucun ne olacağı bir sonraki âyette şöylece dile getirilmektedir:

يصلح لكم اعمالكم ويغفر لكم ذنوبكم ومن يطع الله ورسوله فقد فاز فوزا عظيما

"... Böyle davranırsanız, Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar. Kim Allah ve Rasûlüne itaat ederse, büyük bir kurtuluşa ermiş olur" (18)

3. Kavl-i belîğ (قول بليغ): [Tesirli, dokunaklı söz]

اولئك الذين يعلم الله ما فى قلوبهم فاعرض عنهم وعظهم وقل لهم فى انفسهم قولا بليغا

"Münâfıklar, Allah'ın kendilerini bildiği kimselerdir; onlara aldırma, kendilerine öğüt ver ve onlara, kendileri hakkında tesirli (beliğ) söz söyle!" (19)

Münâfıkların bir anlamda "söz ustası" olduklarına, "إن يقولوا تسمع لقولهم" "konuşurlarsa onları dinlersin" (20) âyetinde işaret buyurulmaktadır. Onlara belîğ yani tesirli, hallerine uygun, ciddi tehdid unsurları taşıyan, neticeye ulaştırıcı söz söylenmesi tavsiye edilmektedir. Münâfıklara, başarılı oldukları konuda, "anladıkları dille" konuşmak, belki onları çevirdikleri nifak ve entrikalardan vaz geçirebilir. Müfessirler "beliğ söz"ü, "gerçek yüzlerini ortaya koymak, münâfık olduklarını açıklamakla tehdid etmek" olarak yorumlamışlardır.

Demokrasi adına gerçekleştirilen kurum ve kurumlaşmanın, toplumda yoğunlaştırarak gündeme getirdiği özellikle dinî muhitlerdeki konuşmaları hoş giden üst düzey yetkililer her halde kavl-i belîğ muhatablardır. En azından konuşmaları bu çerçevede değerlendirilecek kişilerdir. Dince mukaddes sayılan bir kaç terim ve ifadeyi kullanmakla, ya da daha ileri giderek ustaca hazırlanmış metinleri dinî zeminlerde okumak suretiyle, dindar kesim nezdinde itibar kazanma girişimleri ve girişimcileri kendilerinin, konuşmalarından tanındıklarını bilmelidirler. Kitle iletişim ve haberleşme vasıtaları bu tür örnekleri hemen her gün sergilemektedir. Adeta, söylediği sözlerin bağlayıcılığını hissetmeyen, onların içinde gönüllü bulunmayan çok konuşmacı artık "kavl-i belîğ" ile karşılaşma durumundadır.

H.z.Peygamber'in şiir ve edebiyâtın en üst seviyede olduğu bir ortamda gelmiş olması, tebliğ ve irşad faaliyetlerinin en yoğun şekilde sözlü-görüntülü olarak ustalikle sunulacak hizmetlerle ve vasıtalarla yürütüleceğinin delili olmaktadır.

(17) el-Ahzâb (33) 70.

(18) el-Ahzâb (33), 71.

(19) en-Nisâ (4), 63.

(20) Bk. el-Bakara (2), 204, el-Münâfıkûn (63), 4.

4. Kavl-i leyyin (قول لين) : [Yumuşak, tatlı söz]

إذهب أنت وأخوك بآياتي ولا تنيا في ذكرى

"Sen ve kardeşin birlikte âyetlerimi Fir'avn'a götürün. Beni anmayı ihmal etmeyin." (21)

إذهبإلى فرعون إنه طغى فقولاله قولالينا لعله يتذكر او يخشى

"Fir'avn'a gidin. Çünkü o, iyiden iyiye azdı. Ona tatlı dille yumuşak konuşun. Belki aklını başına alır veya korkar." (22)

Kavl-i leyyin, kendisinde huşûnet katılık bulunmayan söz demektir (23). Yani yumuşaklık, muhatabı açıkca ve sert bir şekilde suçlamamak ve fakat gerçeği olduğu gibi söylemek demektir. Buna bir anlamda bugün için diplomasi dili ve üslubu, ya da "tebliğ ve irşad diplomasisi" de denilebilir.

Yüce kitabımız, Hz.Musa ile Fir'avn ve avanesi arasında geçen karşılıklı konuşmalardan örnekler vermektedir. Bu örnekler aynı zamanda kavl-i leyyin emrinin uygulamasının misallerini oluşturmaktadır. Şuâra sûresi'nin 23-28. âyetlerindeki diyalogo hatırlayalım:

قال فرعون: وما رب العالمين

Fir'avn-(Hz.Musa'ya) âlemlerin rabbi dediğin nedir?

قال: رب السموات والارض وما بينهما ان كنتم موقنين

Musa -Göklerin, yerin ve bunların arasında bulunan herşeyin Rabbidir. Eğer gerçeği yakinen bilmeye niyetli ve kabiliyetli kimselerseniz?

قال لمن حوله: ألا تستمعون

Fir'avn-(Etrafındakilere) İşitiyor musunuz? (istihza etmek istiyor).

قال: ربكم ورب ابائكم الاولين

Musa -(İstihza edilmesine aldırmadan) O, sizin de evvelki atalarınızın da Rabbidir.

قال إن رسولكم الذى أرسل اليكم لمجنون

Fir'avn-(Etrafındakilere) Herhalde gönderilmiş olan (bu) peygamberiniz mutlak delidir. (hakâret ediyor)

قال: رب المشرق والمغرب وما بينهما ان كنتم تعقلون

Musa- (Yine aldırış etmeden) O, meşriikle mağribin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir: Eğer aklınızı kullanırsanız...."

(21) Bk. Şevkânî, Fethu'l-Kadîr, I, 483. Ta-Hâ (20), 42

(22) Tâhâ (20), 43-44.

(23) Şevkânî, Fethu'l-Kadîr, III, 366.

Görüldüğü gibi Hz. Musâ, "işıtmıyor musunuz, neler saçmılıyor" anlamında hafife alınması ve istihza edilmesine, hatta "delirmiş" diye hakâret edilmesine bile aldırış etmeden davasıyla ilgili soruyu kesintisiz olarak ve yumuşak bir üslûb ile cevaplama gayretindedir. Burada Hz. Musa, satışmalara takılmadan davasını yumuşak bir üslub ile anlatma (muhtevâ ve üslub) gibi tebliğ ve irşadda çok önemli iki hususun örneğini vermektedir.

Ancak hemen hatırlatalım ki, bu yumuşak ve tatlı uyarı emri ve uygulamasına rağmen, Fir'avn'ın aklını başına almadığı da bir gerçektir. O halde, "yumuşaklık mutlaka sonuca ulaştırır" gibi bir kanaatin doğru olmayacağı, fakat en fazla tesir etme ihtimali bulunan sözün "yumuşak bir üslûb ile söylenecek söz" olduğu anlaşılmaktadır.

Tebliğ ve irşadda olsun, cidâl ve münâzarada olsun, mü'şidin yumuşak, sâkin ve tatlı bir üslub ile konuşması, sert ve kırıcı olmaması esastır. Sertlik ve şiddet gösterme nefret ve düşmanlık doğurur. Böyle olunca da hakkı kabul etmeye yatkın olanlar bile kırılır, hatalar bulmaya çalışır, muhâlefet etmeye kalkışır, inadlaşır ve kişilik isbâtı peşine düşer. Tabiatıyla böyle bir davet ve irşadın sonucu da koskocaman bir hiç olur.

Mü'minler arasında sedîd, munâfıklara karşı belîğ, kâfirlere karşı da leyyin sözlerin özellikle tavsiye edilmiş olması, tebliğ ve irşad açısından ayrıca üzerinde durulması gerekli ve dikkat çekici bir husustur. Zaman ve zeminin değişmesiyle bu temel tesbitlerin değişebileceği yanlına düşülmemelidir. Zira insan özü değişmez. Yine buradan kâfir ve munâfıklara doğru olmayan söz, mü'minlere karşı da yumuşak olmayan söz söylenebilir gibi ters bir anlam aslâ çıkarılamaz. Doğru-beliğ ve leyyin kelimelerinin üçü, bir bakıma irşad ve davette bulunması gerekli bilgi-üslûb ve gönül üçlüsünü düşündürmektedir.

Din hizmeti, gönül hizmeti olduğuna ve İslâm'da futûhu'l-kulûb'un futûhu'l-büldân'dan önce geldiğine göre irşad ve tebliğin bilgi-üslub ve gönül'den oluşan karakteri kendiliğinden ortaya çıkmış olmaktadır.

Tebliğ ve davette lütuf, yumuşaklık, tatlı söz ve tahammül gibi konularda davetçi ve vâizlerin yegâne ve en güzel örneği Hz. Peygamber'dir. Zira bunları en yüksek seviyeden ve en başarılı şekilde Hz. Peygamber uygulamıştır.

5. Kavl-i kerîm (قول كريم) ve kavl-i meysûr (قول ميسور).

فلا تقل لهما أف ولا تنهرهما وقل لهما قولاً كريماً

"Onlara karşı öf bile deme, onları azarlama, her ikisine de hep tatlı söz söyle!" [24]

واما تعرضن عنهم ابتغاء رحمة من ربك ترجوها فقل لهم قولاً ميسوراً

"Rabbinden umduğun rahmeti elde etmek için hak sahiplerinden yüz çevirmek zorunda kalırsan, onlara hiç değilse, tatlı bir söz söyle" (25)

(24) el-İsrâ (17), 23.

(25) el-İsrâ (17), 28.

Tebliğ ve irşad açısından olmasa da Müslümanın ağız ya da söz disiplini bakımından önemi büyük olan bu iki söz çeşidinin, özellikle anne-babaya karşı kullanılması tavsiye edilmektedir. Nâzik, saygılı, gönül alıcı, güzel şeyler vadedici, makul şekilde özür beyân edici, kolay hazmedilir, yumuşak, teselli oranı yüksek sözlerle muhatap olmak herhalde herkesten önce anne ve babaların hakkıdır.

Bu söz türünün, herhalde hoca ve usta gibi kendisinden ilim ve san'at öğrenilen kimselere ve uzmanlardan oluşan gruplara karşı kullanılmasının isabeti ve gereği de dolayısıyla duyurulmuş olmaktadır.

6. Kavlu'l-mü'minîn (قول المؤمنین): [Mü'minlerin sözü]

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"... Aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Rasûlüne davet edildiklerinde "işittik ve itaat ettik" demek, sadece mü'minlerin söyleyeceği sözdür. İşte asıl kurtuluşa erenler bunlardır." (26) Çünkü mü'minler, وهدوا إلى الطيب من القول وهدوا إلى صراط الحميد "dünyada sözün güzeline ve çok övülen Allah'ın yoluna iletilmişlerdir." (27)

Hayatta olduğu gibi tebliğ ve irşadda da gerçeklere teslimiyet gösterip direnmek, "inandık" demek, olumlu ve yapıcı davranmak, "itaat ettik" demek, mü'minlerden beklenen ve onlara yakışan üstün bir tavidir.

Netice

Özelde tebliğ ve irşad ehlinin, genelde bütün mü'minlerin sürekli bir davet hayatı yaşadıkları, tek tek fertlerle görüşmelerinden topluluklarla olan münâsebetlerine kadar devamlı bir telkin halinde buldukları dikkate alınınca, irşadın çeşitli kademelerinde, burada bahis mevzuu ettiğimiz söz çeşitlerinin, hepsine ihtiyaç duyulacağı açıktır. Bu sebeble önemli görerek sıraladığımız söz çeşitlerini, işaret edilen yerlerde kullanmakta gösterilecek dikkat ve gayret, gerek günlük hayatta gerekse tebliğ ve eğitim çalışmalarında başarılı ve müessir olmanın temel şartıdır. Zira konuşma üslûbunun inançla olan irtibatı açıktır. Nitekim bir âyette şöyle buyurulmuştur. "Biz isteseydik münâfıkları sana gösterirdik de sen onları yüzlerinden tanırdın. Andolsun ki sen onları konuşma üslûplarından tanırsın. Allah bütün yaptıklarınızı bilir." (28)

ولو نشاء لأريناكمهم فلعرفتهم بسيماهم ولتعرفنهم في لحن القول والله يعلم أعمالكم

Din görevlilerimizin, Müslümanın kendine özgü bir ağzının, bir konuşma üslûbunun, tebliğ ve irşad dilinin bulunması gereğini vurgulayan bu Kur'an nassları çerçevesinde hareket etmelerinden daha tabii ve isâbetli ne olabilir? Zira

(26) en-Nûr (24), 51.

(27) el-Hacc (22), 24.

(28) Muhammed (47), 30.

"**üslûb-ı beyân aynıyle insandır**". Sanırım, irşad ve davette başarı ancak bu tabîliği gösterebilme ve bu gereğe uyabilme oranıyla çok yakından ilgilidir.

Üslûb açısından memleketimizde yürütülen din hizmetleri ve irşad faaliyetlerine baktığımız zaman, çok olumlu şeyler söyleme imkânına malesef sahip olamamaktayız. Medya'dan tutunuz da mabedlerdeki tebliğ ve irşad konuşmalarına varıncaya kadar bütün sözlü faaliyetlerde, içerik, güzellik ve duruma uygunluk açılarından tenkid edilecek çok şeylerin bulunduğu inkar edilemez bir gerçektir.

Günün modasını, dinin gerektirdiği muhtevâ ve üslûbun üzerine çıkarmak, duyguların tatmini ya da ulaşılamayan düşmanlara laf ulaştırma hırçınlığı ve gayretleri, hatta aktif politika edebiyatı gibi ne muhtevâ ne de yaklaşım tarzı olarak irşad ve tebliğ niteliklerine sığmayan uygulamalar, İslâmî muhtevâdan yoksun dinî konuşmalar artık aslî sınırlara döndürülmeli, insanımıza İslâm'ı, İslâm'ın üslûbu ve yaklaşımıyla götürmeyi hedef almalıyız. Bir başka ifade ile tebliğ ve irşad dilimizi İslâmleştirmeliyiz..

Teklifler

Bunun için öncelikle;

1. Kur'an-ı Kerîm üzerinde hitâbet, tebliğ ve irşad metodolojisi açısından bilimsel araştırmalar yaptırılmalıdır. Bu noktada birer hidâyet elçisi olan Peygamberlerin tebliğ faaliyetleri üzerinde ısrarla durulmalıdır. Zira her peygamber, sanki günümüz toplumunda bulunan bir toplum kesiminde verilecek tebliğ ve irşad hizmetinin temsilcisi gibi bir rol üstlenmiş gözükmektedir. Meselâ ekonomi ve ticâretin ön planda olduğu toplumlar ya da kesimlerde verilecek tebliğ ve irşad hizmeti açısından "eblağ'l-enbiyâ diye bilinen" Hz.Şuayb örnek olarak alınabilir.

2. Her türlü şartta verilecek tebliğ ve irşad hizmetinin uygulama örneklerini ve işin etki-tepki boyutlarını kestirebilmek bakımından Hz.Peygamber'in hayatı tebliğ stratejisi açısından kapsamlı bilimsel araştırmalara konu edilmelidir.

3. Kendi devirlerinde ve toplumlarında başarılı olmuş fikir ve davet adamlarının hayat ve çalışma metodları üzerinde araştırmalar yaptırılmalıdır.

4. Bir âyette belirttiği gibi "Allah'a davet eden, güzel davranışlarda bulunan ve ben Müslümanlardanım diyen" (29) kişilik sahibi, işin ehli kadrolar yetiştirmeyi Diyânet İşleri Başkanlığı, din hizmetleri sorumluluğunun ilk ve en temel gereği olarak benimsemelidir. Bu konuda yurt içi ve yurt dışı imkânlarını sonuna kadar kullanmalıdır.

Saygılarımla...